

REGION SJÆLLANDS STRATEGI FOR BÆREDYGTIG UDVIKLING

LOKAL AGENDA 21-STRATEGI

DET INTERNATIONALE PERSPEKTIV

DEN BÆREDYGTIGE REGION
DEN INNOVATIVE REGION

UDGANGSPUNKT
UDFORDRINGER

OVERORDNET STRATEGI

TEMASTRATEGIER

DEN TILGÆNGELIGE REGION

BY OG LAND I EN SAMMENHÆNGENDE REGION

DEN LÆRENDE REGION

DEN SUNDE REGION

REGION
SJÆLLAND

UDGANGSPUNKT

UDFORDRINGER

LOKAL AGENDA 21 • REGION SJÆLLAND

Innovation for en bæredygtig udvikling

I 2007 har Region Sjælland udarbejdet sin første Lokal Agenda 21-strategi. Strategien skal være med til at fremme en bæredygtig udvikling – en udvikling, der på én og samme tid gavner mennesker, miljø og økonomi.

Bæredygtig udvikling er én af de helt store globale udfordringer. Bæredygtig udvikling blev sat på dagsordenen ved FN's Rio-konference tilbage i 1992. Rio-konferencen markerede både et vendepunkt og et startskud i forhold til politiske prioriteringer på en lang række områder.

Vi står i dag over for en række udfordringer, som kræver en integreret tænkning og indsats. Den store klimaudfordring, udfordringer på sundheds- og uddannelsesområdet og mange andre områder kalder på et bredt samarbejde mellem en række aktører. De lokale myndigheder – herunder kommuner og regioner – har fået en central rolle i arbejdet for at få skabt de nødven-

dige forandringsprocesser, på vej mod et bæredygtigt samfund.

Formålet med Lokal Agenda 21-strategien er at fremme helhedstænkning og handling på tværs af sektorer. Det kræver at strategien tager udgangspunkt i de regionale behov og potentialer, og at den forankres hos borgere, virksomheder, organisationer og institutioner.

Region Sjælland har i løbet af 2007 taget pulsen på den bæredygtige udvikling i regionen. I den forbindelse har været afholdt i alt seks workshops med to overordnede formål. Formålene har været, dels at få involveret nøglepersoner i Lokal Agenda 21-arbejdet – nu og for fremtiden, dels at få inspiration til Lokal Agenda 21-strategien.

De seks workshops gav mange gode input og stof til eftertanke, og det er mit håb, at det samarbejde der er indledt vil blive udviklet yderligere i de kommende år.

A handwritten signature in black ink, which appears to read 'K. Ebbensgaard'.

Kristian Ebbensgaard
Formand for Regionsrådet

UDGANGSPUNKT

UDFORDRINGER

LOKAL AGENDA 21 • REGION SJÆLLAND

Indhold

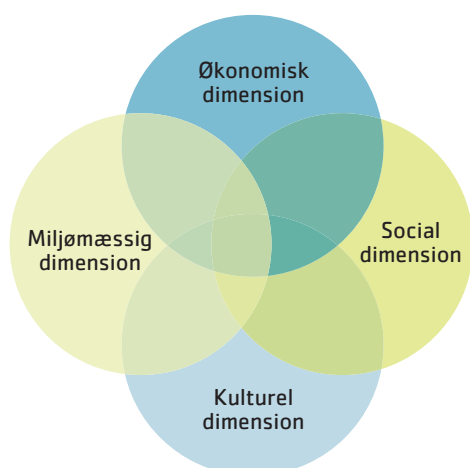
Hvad er bæredygtig udvikling og Lokal Agenda 21?	6
Vision og samspil mellem de regionale strategier	8
Involveringsprocessen	10
Lokal Agenda 21-kriterier	11
Lokal Agenda 21 generelt	12
Klima og vedvarende energi	14
Bæredygtig erhvervsudvikling.....	16
Borgerinvolvering og bevidsthed om bæredygtig udvikling	18
Kvalitetsturisme og gode oplevelser	20
Naturkvalitet	22
Levende lokalsamfund	24
Lokal Agenda 21 internt	26
Internationalt samarbejde	27
Den videre proces	29

Hvad er bæredygtig udvikling og Lokal Agenda 21?

De danske regioner er forpligtet til hver at lave en strategi for bæredygtig udvikling – en såkaldt Lokal Agenda 21 strategi. Samarbejde og synergieffekter er nøgleordene i Region Sjællands Lokal Agenda 21 strategi. Region Sjælland ønsker at samle gode kræfter i regionen i arbejdet for en bæredygtig udvikling

Nøglebegrebet for Lokal Agenda 21 er bæredygtig udvikling, som blev knæsat som politisk koncept af FN i 1987 gennem Brundtland-rapporten:

»En bæredygtig udvikling er en udvikling, som opfylder de nuværende behov uden at bringe fremtidige generationers muligheder for at opfylde deres behov i fare.«

For at tydeliggøre begrebet tales der om tre dimensioner af bæredygtig udvikling:

- Den økonomiske dimension
- Den sociale dimension, herunder den kulturelle dimension
- Den miljømæssige dimension

Bæredygtig udvikling handler om et bredt og langsigtet udviklingsperspektiv, som kræver helheds-tænkning og handling på tværs af økonomisk vækst, social forbedring og øget miljøkvalitet. Den største udfordring består i at sammenkoble disse tre dimensioner i samfundsmæssige løsninger og forandringsprocesser.

Bæredygtig udvikling handler i høj grad om værdier og holdninger som grundlag for den

UDGANGSPUNKT

UDFORDRINGER

LOKAL AGENDA 21 • REGION SJÆLLAND

Agenda 21

I 1992 afholdt FN konferencen for miljø og udvikling i Rio de Janeiro. Det centrale dokument var Agenda 21, som står for »Dagsorden for det 21. århundrede«. Der er tale om en Global handlingsplan for bæredygtig udvikling, hvor de lokale myndigheder er en af flere nøgleaktører. De opfordres derfor til at udvikle en Lokal Agenda 21, det vil sige en lokal handlingsplan for bæredygtig udvikling, i samspil med borgere, virksomheder og organisationer.

På 10-året for Rio-konferencen afholdt FN i 2002 et verdenstopmøde i Johannesburg for at gøre status og tilføje supplerende indsatsfelter til Agenda 21-planen.

globale innovationsproces, der er påkrævet for at håndtere de globale problemer.

Omdrejningspunktet for bæredygtig udvikling er ændrede produktions- og forbrugsmønstre, som sigter mod et reduceret ressourceforbrug. Der tages desuden udgangspunkt i det enkelte menneske, idet der sigtes mod bedre levevilkår og livskvalitet.

Det er samtidig væsentligt at pointere, at bæredygtig udvikling omfatter alle samfundets sektorer og alle aktørgrupper.

Lokal Agenda 21 kan karakteriseres ved tre kriterier:

- Handlingsplan, som vedtages af den lokale myndighed
- Involvering af borgere, virksomheder og organisationer
- Skabelse af bevidsthed om bæredygtig udvikling

Disse tre elementer skal være til stede i processen, for at der er tale om en Lokal Agenda 21.

Krav til Lokal Agenda 21-strategien

Danmark har som det eneste land i verden vedtaget en særlig lovgivning for Lokal Agenda 21-indsatsen. Det fremgår heraf, at regionerne skal udvikle en Lokal Agenda 21-strategi, og der opføres et bredt felt af indsatsmuligheder. Der er

ingen formelle krav til, på hvilken måde strategien skal udvikles. Den høje grad af metodefrihed med hensyn til indsatsfelter, involveringsformer og regionalt samarbejde giver dermed vide rammer for regionens udvikling af en Lokal Agenda 21-strategi.

Kommunerne skal tilsvarende udvikle en Lokal Agenda 21-strategi, og der gælder omtrent enslydende lovkrav. Mens regionen skal fremme en bæredygtig regional udvikling, skal kommunerne fremme en bæredygtig byudvikling. Det skaber mulighed for samarbejde og synergi mellem den regionale og den kommunale Lokal Agenda 21-indsats. Specielt kan regionen som facilitator medvirke til at sikre samspil, videndeling og deltagelse i udviklingen af fælles projekter og aktiviteter for derigennem bedst muligt at udnytte de fælles ressourcer.

Lokal Agenda 21-strategien er således en faciliterende strategi, der skal virke gennem samspil og mobilisering af aktørernes fælles kræfter, i modsætning til en regulerende plan, der kan pålægge forskellige aktører bestemte rammer for deres aktiviteter.

Lokal Agenda 21-området er derfor en velegnet platform for at udvikle regionens rolle som koordinator og facilitator.

Planlovens krav til Lokal Agenda 21

Ifølge Lov om Planlægning (§ 33a) skal Lokal Agenda 21-strategien indeholde:

»Regionsrådets politiske målsætninger for det fremtidige arbejde inden for følgende indsatsområder:

- Mindskelse af miljøbelastningen,
- fremme af en bæredygtig regional udvikling,
- inddragelse af befolkningen og erhvervslivet i det lokale Agenda 21-arbejde og
- fremme af et samspil mellem beslutningerne vedrørende miljømæssige, trafikale, erhvervmæssige, sociale, sundhedsmæssige, uddannelsesmæssige, kulturelle og økonomiske forhold.«

Vision og samspil mellem de regionale strategier

Bæredygtig udvikling og Lokal Agenda 21-strategien kan ikke afgrænses til bestemte geografier eller sektorer. Lokal Agenda 21 strategien virker i Regionsrådets arbejde for en sammenhængende regional udvikling, i samspil med regionens øvrige strategier – og i samspil med lokale, internationale og andre regionale strategier

Regionsrådet har vedtaget en vision for Region Sjælland som brobygger:

»Region Sjælland vil i kraft af sin særlige placering og gennem dialog og videndeling skabe de bedste rammer for bæredygtig vækst og for borgernes livskvalitet.«

Lokal Agenda 21-indsatsen bidrager til at realisere denne vision på flere måder. En af strategiens hovedopgaver er at fremme sammenhængen og samspillet mellem samfundets forskellige sektorer som for eksempel miljø-, sundheds-, erhvervs-, uddannelses- og kulturområdet. De initiativer, der udvikles, sigter mod at involvere og skabe samspil

mellem aktører på tværs af sektorer og fagområder med videre.

Der skal også bygges bro mellem fremtid og nutid, idet bæredygtig udvikling skal ses i et langsigtet perspektiv, men samtidig tager afsæt i regionens nutidige behov og udfordringer.

Bæredygtig vækst udtrykker ønsker om at kombinere hensynet til bæredygtig udvikling med fremme af økonomiske vækstmuligheder.

På denne måde bygges bro mellem de to centrale EU-politikker: Gøteborg-strategien for bæredygtig udvikling og Lissabon-strategien for vækst og beskæftigelse.

Samspil mellem regionale strategier

Lokal Agenda 21-strategien indgår i et dynamisk samspil med Den Regionale Udviklingsstrategi

UDGANGSPUNKT

UDFORDRINGER

LOKAL AGENDA 21 • REGION SJÆLLAND

Den Regionale Udviklingsstrategi

Lokal Agenda 21-strategien spiller sammen med den Regionale Udviklingsstrategi især med hensyn til indsatsfelterne »Den bæredygtig region«, »Den innovative region« og »Den lærende region«.

»Den bæredygtig region« fastlægger mål for blandt andet bæredygtig erhvervsudvikling inden for energi, byggeri, landbrug og turisme, transport, fødevarerproduktion og naturkvalitet.

»Den innovative region« fastlægger mål for innovation og styrkelse af innovationskultur. Desuden er der særligt fokus på oplevelsesøkonomien.

»Den lærende region« fastlægger mål for blandt andet et højere uddannelsesnivea og udvikling af nye læringsformer.

og Vækstforum Sjællands Erhvervsudviklingsstrategi.

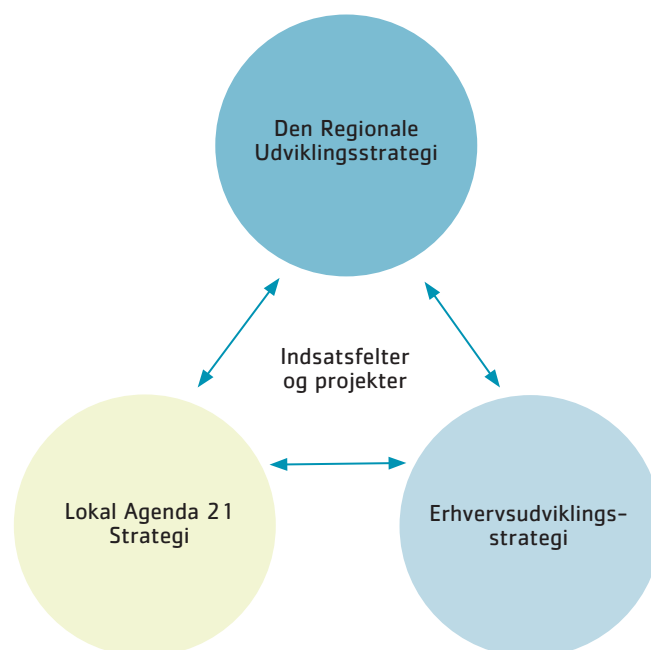
Disse tre forskellige strategier for regional udvikling kan levere input til hinanden, ligesom de i fællesskab danner rammen om indsatsen i forhold til tværgående indsatsfelter. Samspillet kan udvides til at omfatte andre regionale strategier, som bliver udviklet, og kan især videreudvikles på det konkrete projekt- og aktivitetsniveau.

Den Regionale Udviklingsstrategi beskriver overordnet den fremtidige, ønskelige udvikling for regionens byer, landdistrikter og udkantsområder samt for natur og miljø, erhverv, turisme, beskæftigelse, uddannelse og kultur. Strategien skal ses i sammenhæng med kommuneplanerne, der ikke må være i modstrid med beskrivelsen af den fremtidige, ønskelige udvikling i den regionale udviklingsstrategi. Endvidere kan regionen komme med forslag til kommune- og lokalplanlægningen.

Erhvervsudviklingsstrategien udgør rammen om den regionale erhvervsudvikling med udgangspunkt i områdets rammevilkår og erhvervspecialisering og med særligt fokus på yderområderne. Strategien, der udgør en del af grundlaget for udarbejdelsen af Den Regionale Udviklingsstrategi, har virksomhederne som primær målgruppe og

sigter især på at fremme teknologiudvikling, innovation og virksomhedsudvikling.

Målgruppen for Lokal Agenda 21-strategien er regionens borgere og virksomheder i bred forstand. En central opgave for strategien er at skabe motivation og facilitere indsatsen for den langsigtede og tværsektorielle udvikling. Det kan ske gennem forskellige involveringsformer; dels i forhold til de indsatsområder, der er identificeret i Lokal Agenda 21-processen; dels i forhold til indsatsområder i de andre regionale strategier.

Vækstforum Sjællands Erhvervsudviklingsstrategi

Lokal Agenda 21-strategien spiller sammen med Erhvervsudviklingsstrategien med hensyn til indsatsfelterne »Erhvervmæssige styrkepositioner og fremtidige vækstområder«, »Innovation« og »Viden, uddannelse og kompetencer«.

Dette samspil kan føre til styrkelse af regionens klimainsats, bæredygtig erhvervsudvikling og uddannelse og kompetenceudvikling for bæredygtig udvikling.

Involveringsprocessen

Forudsætningen for en bæredygtig udvikling er en fælles erkendelse af udfordringer og nødvendige handlinger. Dialogfase i 2007 viste, at der er forventninger om at Region Sjælland udvikler og udbreder ny viden om bæredygtig udvikling, til gavn for fælles forståelse og handling

I løbet af september 2007 har Region Sjælland gennemført i alt seks tematiske Lokal Agenda 21-workshops med det formål at sikre involvering af nøgleaktører i regionen og opnå bidrag og inspiration fra disse til udvikling af

- Strategien for bæredygtig udvikling
- Projekter; dels Lokal Agenda 21-fyrtårnsprojekter, det vil sige projekter af strategisk karakter; dels andre relevante projekter.

Det var hensigten at få et førstehåndindtryk af de initiativer, der findes og er under udvikling i regionen, og ikke mindst at identificere de behov for og ønsker til indsats, som kunne være relevant at inkludere i den regionale Lokal Agenda 21-strategi.

Det var samtidig formålet at udvikle et fælles ejerskab som forudsætning for at kunne realisere indsatsen for en bæredygtig udvikling.

Generelt pegede dialogen under de seks workshops på forventninger til regionen som en aktør, der

- Udvikler inspirerende strategier og planer og samler regionens aktører omkring en fælles indsats.
- Skaber ny viden, hjemtager viden og erfaring fra udlandet og den øvrige del af Danmark, samt formidler viden og erfaringer inden for en lang række områder til inspiration for kommuner, virksomheder, lokalsamfund m.fl.
- Vejleder aktører i regionen med hensyn til at udvikle projekter, etablering af samarbejdsstrukturer og søgning af tilskud.

UDGANGSPUNKT
UDFORDRINGER
LOKAL AGENDA 21 • REGION SJÆLLAND

Lokal Agenda 21-workshops

Udviklingen af Lokal Agenda 21-strategien er sket i perioden marts-oktober 2007. Omdrejningspunktet var seks tematiske Lokal Agenda 21-workshops med deltagelse af nøgleaktører fra lokalsamfund, kommuner, virksomheder, organisationer og institutioner.

De seks workshops omhandlede: »Klima og energi«, »Bæredygtig erhvervsudvikling«, »Borgerinvolvering og bevidsthed om bæredygtig udvikling«, »Kvalitetsturisme og oplevelsesøkonomi«, »Naturkvalitet« og »Levende lokalsamfund«. Der har været tale om en involveringsproces, hvor deltagerne har udtrykt interesse for det videre arbejde og realiseringen af initiativer inden for strategien.

Lokal Agenda 21-kriterier

Lokal Agenda 21 og bæredygtig udvikling er en kompleks størrelse. Alene antallet af Lokal Agenda 21 kriterier taler for sig selv, og det stiller store udfordringer til de aktiviteter, der igangsættes i regi af Lokal Agenda 21

Der kan peges på en række kriterier, som karakteriserer Lokal Agenda 21-projekter. Kriterierne kan betragtes som vejledende principper til vurdering af projekterne.

- **Helhedsorientering:** Løsninger skal tænkes på tværs af sektorer og fagområder med videre. Der skabes resultater inden for alle dimensioner af bæredygtig udvikling.
- **Involvering:** Bæredygtig udvikling kræver aktiv borgerdeltagelse og dialog. Borgerinvolvering forstås som et bredt begreb for alle aktører i et lokalsamfund.
- **Bevidsthed om bæredygtig udvikling:** En forudsætning for at ændre adfærd er både en forståelse af bæredygtig udvikling og handlingskompetence. Herunder hører læring og uddannelse.
- **Netværk og samarbejde:** De lokale og regionale menneskelige og organisatoriske ressourcer rummer potentialer for fælles læring og handling.
- **Reduktion af ressourceforbrug:** Der er behov for markante omlægninger i produktions- og forbrugsmønstre for at reducere forbruget af naturessourcer.
- **Kredsløb:** Bæredygtig udvikling indebærer, at der skabes lukkede kredsløb. Mindre kredsløb giver typisk anledning til de færreste miljøproblemer.
- **Det lange sigt:** Bæredygtig udvikling lægger op til strukturelle og organisatoriske ændringer på lang sigt, men kræver samtidig handling på kort sigt.
- **Det globale perspektiv:** En lang række problemer kræver både lokal handling og internationalt samarbejde.

UDVIKLING & STRATEGI

LOKAL AGENDA 21 • REGION SJÆLLAND

TEMASTRATEGIER

Eksempel på det gode Lokal Agenda 21-projekt

Projektet »Ren Natur – Ren Strand« har sat fokus på affald på regionens strande. Der er sket strandrensning og lavet udstillinger på de større strande. Herved er der skabt bevidsthed om forurening. Den globale udfordring om bæredygtig udvikling er koblet til en lokal indsats. Mange aktører har været involveret, frivillige organisationer, borgergrupper, kommuner og region med flere. Projektet er gennemført som led i et Østersø-samarbejde.

Lokal Agenda 21 generelt

Målsætningen i Region Sjællands Lokal Agenda 21 strategi er at motivere og engagere gennem et bredt forpligtende samarbejde. Regionen ser det desuden som sin rolle, at udbrede viden og erfaring samt god praksis i arbejdet for en bæredygtig udvikling

Hovedopgaven for den generelle Lokal Agenda 21-indsats er at skabe de optimale betingelser for realisering af strategien. Det drejer sig i første række om organisering og forankring af arbejdet, både internt i den regionale organisation og i forhold til regionale aktører.

Opgaven udspringer, dels af Region Sjællands Lokal Agenda 21-model, dels af de projekter og aktiviteter, som er udviklet og løbende vil blive udviklet.

Hovedopgaver for Lokal Agenda 21

Hovedopgaven for Lokal Agenda 21-strategien bliver at

- Motivere og engagere regionale aktører i handlingsorienterede og strukturerede processer – afstemt efter indsatsfelter, aktiviteter og aktører
- Medvirke til demokratiudvikling, idet involvering af borgere og andre aktører er omdrejningspunktet i Lokal Agenda 21-indsatsen

- Skabe samspil på tværs af sektorer og mellem regionale aktører
- Udvikle samarbejde – herunder gennem dannelse, ledelse af og deltagelse i netværk og forskellige partnerskaber
- Skabe og gennemføre initiativer og forandringsprocesser
- Udbrede god praksis for bæredygtig omstilling og bidrage til at udvikle ny praksis
- Skabe bevidsthed om bæredygtig udvikling – gennem målrettede aktiviteter, projekter og synliggørelsesindsats

Regionens Lokal Agenda 21-model

Region Sjælland har udviklet følgende model for Lokal Agenda 21-indsatsen i Region Sjælland:

UDGANGSPUNKT
UDFORDRINGER
LOKAL AGENDA 21 • REGION SJÆLLAND

Lokal Agenda 21-koordinator

Regionens Lokal Agenda 21-koordinator varetager udvikling og facilitering af Lokal Agenda 21-indsatsen.

Service

Borgere, virksomheder, organisationer og institutioner kan få information og vejledning om Lokal Agenda 21, bæredygtig udvikling og udvikling af projekter.

Synliggørelse

Lokal Agenda 21-indsatsen synliggøres gennem artikler, foredrag, kampagneindsats og projekter. Herved fremmes en bevidsthed om bæredygtig udvikling.

Synliggørelse og skabelse af bevidsthed

LA 21-strategi proces og strategiske LA 21-projekter

Platform for bæredygtig udvikling

Regionens Lokal Agenda 21-model

- Hovedprocessen udgøres af udvikling, gennemførelse og løbende tilpasning af Lokal Agenda 21-strategien. Denne mere overordnede proces ledsages af udvikling af projekter og andre aktiviteter, dels Lokal Agenda 21-fyrtårnsprojekter, det vil sige projekter af strategisk karakter; dels andre relevante projekter.
- Samtidig med de forskellige udviklings- og samarbejdsprojekter iværksættes forskellige supplerende aktiviteter, som skaber bevidsthed om bæredygtig udvikling og synliggør regionens indsats.
- Endelig vil Platform for Bæredygtig Udvikling i Region Sjælland, som er etableret i samarbejde med kommunernes Lokal Agenda 21-koordinatorer, udgøre en central samarbejdsstruktur for udvikling af en fælles indsats. Der vil blive sat fokus på videndeling, erfaringsudveksling og kompeten-

ceudvikling mellem Lokal Agenda 21-koordinatorer i kommunerne og regionen. Andre deltagere kan være forskere og repræsentanter for institutioner, virksomheder og organisationer.

Målsætninger

- Region Sjælland vil bidrage til en høj kvalitet i koordineringen, udviklingen og faciliteringen af Lokal Agenda 21-indsatsen i regionen.
- Der lægges vægt på samspil med regionale aktører og specielt kommunernes Lokal Agenda 21-koordinatorer. Tilsvarende vil det tværorganisatoriske samarbejde for bæredygtig udvikling internt i den regionale organisation løbende blive udviklet.

UDVIKLING & STRATEGI

LOKAL AGENDA 21 • REGION SJÆLLAND

TEMASTRATEGIER

Lokal Agenda 21-samarbejde i regionen

I samarbejde med kommunernes Lokal Agenda 21-koordinatorer er dannet en Platform for Bæredygtig Udvikling i Region Sjælland. I dette forum foregår videndeling, erfaringsudveksling og kompetenceudvikling.

Lokal Agenda 21-samarbejde internt i organisationen

Lokal Agenda 21-indsatsen omfatter alle de interne driftsområder og forankres gennem dialog, koordinering og udvikling af fælles projekter.

Klima og vedvarende energi

Klimaudfordringen stiller i disse og kommende år store krav til vores omstillingsevne. Region Sjælland har allerede markeret sig på en række områder inden for vedvarende og alternativ energi. Styrkepositionerne skal udbygges, og Region Sjælland vil understøtte samarbejde på området

Klima – en global udfordring

De globale klimaændringer kræver en indsats på alle niveauer af verdenssamfundet. Klimaløsninger bliver dermed også en central opgave i Lokal Agenda 21-indsatsen for region og kommuner.

Fire centrale klima-sektorer

Klimaændringerne påvirker alle dele af vores natur og samfund, men når det drejer sig om årsagerne, skiller fire sektorer sig ud:

- energisystemet, herunder boligområdet
- industri
- landbrug
- transport

Fra disse sektorer stammer de største bidrag til den CO₂-udledning, som er med til at skabe temperaturstigningen.

Potentialer og indsatsmuligheder i Region Sjælland

Der er mange års erfaring i regionen med at udnytte de vedvarende energikilder ikke mindst biomasse og vind og med at spare på energien. Men der er fortsat en lang række uudnyttede potentialer inden for bioenergi, havenergi, vind, solenergi samt energibesparelser og energieffektivisering.

Mange steder findes initiativer, som fremmer bæredygtig energiforsyning og -anvendelse. Tre projekter er særligt markante. I »Community Test Facility-projektet« på Lolland afprøves nye energiteknologier, som for eksempel verdens første projekt for brintbaseret energiforsyning af et bysamfund.

»Industriel symbiose-konceptet« i Kalundborg er et modelprojekt for, hvordan virksomheder kan

UDGANGSPUNKT

UDFORDRINGER

LOKAL AGENDA 21 • REGION SJÆLLAND

Klimastrategi

Regionen udvikler en klimastrategi, som tager afsæt i en generel vurdering af klimaeffekter og potentielle indsatsfelter. En energibalance og et CO₂-regnskab vil indgå i dette arbejde.

Vedvarende energiprojekter

Regionen fremmer vedvarende energiprojekter inden for biomasse-energiområdet, byggeri, transportstruktur med videre.

Mødepladser og dialog om klimaløsninger

Gennem konferencer og temamøder fremmes regionale aktørers indsigt og engagement i klimaområdet.

spiller sammen om at udnytte blandt andet overskudsenergi og andre restprodukter fra produktionen på en optimal måde. Inden for energi- og miljøvenligt byggeri er Danmarks første parcelhuskvarter med svanemærkede huse i Herfølge ved Køge helt i front med hensyn til innovation på dette felt.

Regional klimastrategi

Klimaindsatsen kræver indsats på alle niveauer i samfundet. Der er behov for at fokusere på både tilpasning til de klimaændringer, der finder og vil finde sted, og forebyggelse af disse klimaændringer.

Region Sjælland vil i samspil med regionens aktører medvirke til, at der udvikles en koordineret indsats. Særligt tre aktørgrupper er vigtige:

- Virksomheder, især virksomheder inden for energisektoren, transport, landbrug og industri, som anvender og udvikler teknologi, der medfører udledning af drivhusgasser.
- Myndigheder, der arbejder med at gennemføre direktiver og lovgivning, der er rettet mod drivhusgasproblematikken.
- Borgere, idet klimaindsatsen kræver, at der skabes bred forståelse og accept. Her vil der være behov for oplysnings- og kampagneindsats.

Målsætninger

- Region Sjælland vil bidrage til en koordineret indsats på klimaområdet, hvor både regionens kommuner og Vækstforum har igangsat en lang række initiativer. Region Sjælland vil i løbet af 2008 og 2009 udvikle en klimastrategi, som både vil indeholde forebyggende initiativer, som sigter mod at reducere klimapåvirkningen, og tilpasning til de klimaeffekter, der vil opstå som følge af de igangværende klimaændringer.
- Klimaindsatsen skal foretages på en sådan måde, at innovationspotentialer med hensyn til teknologiudvikling og lokale energisystemer udnyttes optimalt.
- Region Sjælland vil desuden skabe samspil med kommuner og andre regionale aktører og understøtte deres indsats på klima- og energiområdet.

Metoder og værktøjer

Lokale klima- og energiplaner kan være et led i kommunernes Lokal Agenda 21-indsats. Region Sjælland ønsker at støtte kommunerne i dette arbejde.

Energivenlig transport

Det skal overvejes, at undersøge en mulig indsats for at udvikle energivenlige transportsystemer.

Internationalt samarbejde: Regionen foretager videnhjemtagning og -formidling til regionens aktører.

Klimatopmødet 2009 udnyttes som en mulighed for at fremme det internationale samarbejde.

Nærmere beskrivelse findes på www.regionsjaelland.dk

Bæredygtig erhvervsudvikling

Innovation og et bredt funderet samarbejde er forudsætningen for en bæredygtig erhvervsudvikling. Eksisterende netværk skal understøttes, og nye opbygges i arbejdet for at fremme den bæredygtige udvikling i Region Sjælland

Omstilling til bæredygtige produktions- og forbrugsmønstre

Der er en international forståelse af, at udvikling af mindre belastende, bæredygtige produktions- og forbrugsmønstre er afgørende for den langsigtede udvikling. Mest markant kom det til udtryk på FNs verdensstopmøde i Johannesburg 2002, hvor et omfattende program blev igangsat. Tilsvarende har EU udviklet en række politikker og programmer, som sigter mod at skabe bæredygtig produktion.

En bæredygtig regional udvikling bygger på bæredygtige virksomheder, som er internationalt konkurrencedygtige.

Fra miljø til samfundsansvar

Den grundlæggende indsats for en bæredygtig produktion er rettet mod at undgå miljøfarlige stoffer

og mindske omkostninger gennem mindre forbrug af energi og materialer. Her handler det om renere teknologi, renere produktion og miljøledelse.

Udover miljøvinklen er der kommet mere fokus på det sociale ansvar for de ansatte, det lokalsamfund produktionen foregår i, etiske forhold med videre. Og med »corporate social responsibility« er det brede samfundsansvar blevet introduceret.

I dag går udviklingen mod integrerede former for ledelse og produktion, for eksempel gennem konceptet »de tre bundlinier«, som kombinerer de miljømæssige, sociale og økonomiske dimensioner i virksomhederne.

Virksomhederne går foran

Mange virksomheder i Region Sjælland har lang tids erfaring med udvikling af miljørigtig og bæredygtig produktion. Det gælder både de større

UDGANGSPUNKT

UDFORDRINGER

LOKAL AGENDA 21 • REGION SJÆLLAND

Det gode eksempel

Gennem synliggørelse af »de gode eksempler« fremmes bæredygtig erhvervsudvikling i regionen.

Udveksling af læring og erfaring mellem virksomheder

Virksomheder giver hinanden inspiration til den »bæredygtige start«. »Ambassadør-virksomheder« fortæller om, hvordan en omstilling gennemføres, og »mentor-virksomheder« hjælper kollegaer i mindre erfarne virksomheder med at håndtere produktionskæden, markedsføring, netværk med andre virksomheder med videre.

virksomheder, som opererer globalt, og mindre virksomheder, som både har et nationalt og et internationalt marked.

I de senere år har der været en voksende interesse for det sociale ansvar, det såkaldte »corporate social responsibility«.

Fælles for mange virksomheder er, at de ser bæredygtig udvikling som en grundforudsætning for deres fortsatte eksistens.

Innovation for bæredygtig udvikling

Miljøhensyn og social ansvarlighed har en voksende betydning for forbrugere og samarbejdspartnere. Samtidig skærpes kravene til produktionen løbende gennem EU direktiver. Disse krav betyder også nye markedsmuligheder.

Derfor er det vigtigt at sikre, at virksomhederne opnår optimale muligheder for innovation for bæredygtig udvikling. Det kan ske gennem målrettet og virksomhedstilpasset støtte til innovation, viden- og kompetenceudvikling samt ny inspiration gennem utraditionelle samspil mellem aktører.

Netværk og nye samarbejdsformer

Industriel symbiose i Kalundborg er et eksempel på et samarbejde mellem en række virksomheder, som kan udnytte hinandens restprodukter på

grund af deres placering i nærheden af hinanden. Denne form for samarbejde kan også udvikles på regionalt niveau. Konceptet kaldes »regional industriel økologi«. Der kan også udvikles erhvervs-klynger med fokus på at udvikle nye bæredygtige produkter og produktionsmetoder, inden for udvalgte brancher og på tværs af brancher.

Netværk for Grøn Erhvervsudvikling med ca. 100 virksomheder i det tidligere Storstrøms Amt har med succes styrket indsatsen for miljørigtig produktion gennem projekter og kompetenceudvikling. Denne netværksmodel kan tjene som inspiration for en indsats i Region Sjælland.

Målsætninger

- Region Sjælland ønsker at fremme bæredygtige produktions- og forbrugsmønstre, og derigennem fremme innovation og skabe nye job.
- For at integrere bæredygtig udvikling i virksomhedernes strategier og forretningsområder vil Region Sjælland sætte fokus på synliggørelse af gode praksiseksempler til inspiration for virksomhederne.

Innovationssystemet og bæredygtig erhvervsudvikling

Innovationssystemet i regionen skal udvikles, så virksomhederne kan opnå vejledning og inspiration med hensyn til innovation for bæredygtig udvikling. Der er specielt behov for udvikling af metoder, værktøjer og projekter til at fremme denne form for innovation.

Netværk

På tre områder er der identificeret særlige potentialer og behov: Mindre industrielle symbiose-projekter, netværk, som kan facilitere virksomheder med hensyn til Eco-innovation og bæredygtig udvikling samt læringsplatforme til spredning af kompetencer.

Borgerinvolvering og bevidsthed om bæredygtig udvikling

Lokal Agenda 21 strategien bevæger sig på mange niveauer – fra globalt til lokalt. Det lokale perspektiv er i de senere år bragt i forgrunden af de mange lokalråd og lignende, der i disse år etableres. Det markerer borgernes stigende interesse i at tage ansvar for udvikling af eget lokalområde

Borgerinvolvering – et nøglebegreb i Lokal Agenda 21

Udviklingen af Lokal Agenda 21 bygger på involvering af borgerne og andre aktører i kommunen eller regionen. Lokal Agenda 21 har de sidste 15 år mange steder ført til afprøvning af nye former for demokrati, og nye metoder og værktøjer til involvering er blevet udviklet.

I de seneste år kan der ses flere andre *bevægelser*, som fremmer det lokale demokrati. Med strukturreformen er der sat fokus på at udvikle politikker for nærdemokrati, landsbyer etablerer moderne bylaug og netværk, og gennem kvarterløft-projekter er der også i byerne skabt nye fora for dialog og deltagelse. Udfordringen for borgerinvolvering er at engagere borgere, som ikke deltager i traditionelle beslutningsprocesser.

Unge og demokrati

En særlig problematik knytter sig til de unges deltagelse og engagement i det lokale demokrati. Meget tyder på, at de unge og de ældre generationer har vidt forskellige forestillinger om, hvordan man opnår indflydelse på egne forhold og det område, man bor i.

Nogle unge ønsker at gøre en forskel i deres lokalsamfund. De er på den anden side ikke så interesseret i at deltage i traditionelle møder, men vil hellere lave praktiske aktiviteter.

Flere steder i regionen er der gode erfaringer med at kombinere demokrati og ungdomskultur.

Bevidsthed om bæredygtig udvikling

Det at skabe forståelse af bæredygtig udvikling hos borgerne er en anden vigtig faktor i Lokal Agen-

UDGANGSPUNKT
UDFORDRINGER
LOKAL AGENDA 21 • REGION SJÆLLAND

Kompetenceudvikling inden for borgerinvolvering

Udvikling af kompetencer hos Lokal Agenda 21-koordinatorer og andre facilitatorer og forandringsagenter.

Ungdomskultur og demokrati

Der sættes fokus på unges involvering i det lokale demokrati og bæredygtig udvikling.

Læringsforløb for demokrati-facilitatorer

Uddannelse af »demokrati-konsulenter«, som kan medvirke til at fremme lokale initiativer. For at udvikle konceptet kan der startes med en »Demokrati Event«.

da 21-arbejdet. Hvad er bæredygtig udvikling? Hvorfor er den vigtig? Hvordan skaber vi positive forandringsprocesser?

Denne bevidsthed vil kunne føre til udvikling af handlingskompetence og i sidste ende til ændret adfærd, som fremmer bæredygtige produktions- og forbrugsmønstre.

Hermed bliver Lokal Agenda 21 også et oplysningsprojekt, hvor særlige kampagner, dialogprocesser, vejledning af husholdninger og virksomheder samt demonstrationsprojekter bliver vigtig aktiviteter.

Uddannelse for bæredygtig udvikling

I Agenda 21 fremgår det, at »uddannelse er afgørende for at fremme en bæredygtig udvikling og forbedre menneskers evne til at løse miljø- og udviklingsproblemer«. Der er tale om et koncept, som er væsentligt bredere end miljøundervisning. Her sigtes der på at fremme værdier, adfærd og livsstile, der kræves for en bæredygtig fremtid.

Uddannelse for bæredygtig udvikling (UBU) blev introduceret i 2005, idet FN udnævnte 2005-2014 som 10-året for UBU.

Målsætninger

- Borgerinvolvering og bevidsthed om bæredygtig udvikling er de to centrale elementer i Lokal Agenda 21-indsatsen. Region Sjælland vil derfor fremme en fortsat udvikling inden for disse områder, som retter sig mod især Lokal Agenda 21-koordinatorer og undervisere, men også aktive i lokalsamfund og inden for kulturområdet.
- En særlig indsats skal udvikles inden for bæredygtig udvikling, demokrati og ungdomskultur, idet der her er en række uudnyttede ressourcer, som kan skabe nye vinkler på Lokal Agenda 21-arbejdet.
- Region Sjælland vil spille en aktiv rolle i udviklingen af Uddannelse for Bæredygtig Udvikling - UBU, og dermed støtte op om FNs 10-år for UBU.

Udfordringen henvender sig til alle niveauer af det danske skolesystem fra daginstitutioner over skoler til de videregående uddannelser. Der findes flere lokale, men spredte initiativer i Region Sjælland.

Uddannelse for bæredygtig udvikling (UBU)

Uddannelse for bæredygtig udvikling skal udvides i Region Sjælland - fra daginstitution til universitet. Første fase er identifikation af aktørerne i regionen.

Kampagner som fremmer forståelsen af bæredygtig udvikling

Gennem en kampagneindsats skal der skabes bevidsthed om bæredygtig udvikling og udvikles handlingskompetence. Ved brug af oplevelsesøkonomiske metoder skabes engagerende aktiviteter.

Kvalitetsturisme og gode oplevelser

Turismeerhvervet rummer store muligheder for omstilling mod en bæredygtig udvikling. Flere og flere turister efterspørger oplevelser, og økonomer taler i stigende grad om en egentlig økonomi baseret på disse behov hos turister og forbrugere. Fremtidens udfordring bliver at udvikle bæredygtige produkter og services, der samtidig tilbyder unikke og meningsfulde oplevelser

Kvalitetsturisme

En god turismeoplevelse forudsætter nogle grundlæggende kvaliteter ved selve opholdet: Overnatningen, attraktionerne og aktiviteterne. Den basale service skal være i orden. Der kan også anlægges et bredt perspektiv på turismen, hvorefter kvalitetsturisme ikke kun skal rumme servicekvalitet og oplevelsesmuligheder, men også skal omfatte nogle samfundsmæssige kvaliteter ved at fremme en bæredygtig udvikling. I denne forstand kan bæredygtig turisme kaldes en udvidet form for kvalitetsturisme.

Bæredygtige destinationer

Destinationer kan beskrives som lokalsamfund eller regioner af en størrelse, hvor turismeaktørerne har mulighed for at spille sammen i udviklingen af området. Destinationer er dermed en

meget velegnet ramme for at udvikle bæredygtig turisme.

Flere destinationer i Region Sjælland har erfaringer med at udvikle destinationen efter principperne om bæredygtig udvikling. Og der er et stort potentiale for denne form for innovation mange steder i regionen.

Helårsdestinationer

Et landsdækkende projekt om udvikling af helårsdestinationer er igangsat i 2007. Det omfatter også Region Sjælland. Odsherred deltager som udviklingsdestination, hvor en omfattende produktudviklingsindsats vil finde sted, mens Møn og Næstved er blandt læringsdestinationerne, som deltager i erfaringsudveksling.

Perspektivet med at skabe turisme uden for højsæsonen er en udfordring for alle regio-

UDGANGSPUNKT

UDFORDRINGER

LOKAL AGENDA 21 • REGION SJÆLLAND

Nye turismeoplevelser

Der skabes nye turismeoplevelser – ved nye koblinger inden for kultur, historie, natur, miljø og med fokus på gæstens oplevelser. Region Sjælland kan medvirke til at sætte fokus på kombinationen bæredygtig udvikling og oplevelsesøkonomi.

Bæredygtige destinationer

Som inspiration til udvikling af bæredygtige destinationer vil regionen bidrage med formidling af viden og metoder. Internationalt samarbejde er en nødvendig kilde til ny viden.

nens destinationer. Det er vigtigt at bygge videre på den viden, der høstes gennem projektet. Samtidig kan der opnås yderligere innovation ved at kombinere helårsturisme og bæredygtig destinationsudvikling.

Gode oplevelser

Oplevelsesøkonomien sætter fokus på den enkelte persons værdier, identitet og behov. Oplevelser tilfører »produktet« nye værdier, og oplevelser kan endda udgøre hovedparten af eller hele produktet. Med produkt tænkes der både på råstoffer, egentlige produkter, servicetilbud og oplevelser.

Oplevelser er dermed ikke et fænomen for en bestemt sektor eller branche. Oplevelsesøkonomien rummer muligheder for alle produktionsområder.

I Region Sjælland findes mange aktører, som kan spille sammen inden for oplevelsesøkonomien. Der knytter sig desuden en særlig udfordring til at udvikle oplevelsesbaserede perspektiver i regionens landdistrikter.

Kulturdimensionen

Bæredygtig udvikling er langt mere end blot at lave nogle tekniske ændringer. Det kræver både forståelse af lokalsamfundet og engagement hos borger-

Målsætninger

- Region Sjælland ønsker at fremme kvalitetsturisme og bæredygtig turisme, som rummer store innovationspotentialer for regionens turismeaktører. Der skal sættes særlig fokus på destinationer, som rammer for en udviklingsindsats. Her kan perspektiverne for den bæredygtige destination og helårsturismen kombineres.
- Region Sjælland vil fremme en kulturbaseret Lokal Agenda 21-indsats, som bygger på lokale og regionale kulturelle værdier og ressourcer. Specielt kan kreative og oplevelsesøkonomiske metoder medvirke til at styrke Lokal Agenda 21.

ne. Kultur kan netop forstås i bred forstand som levemønstre, fælles værdier, lokale traditioner og lokale ressourcer, som udgør grundlaget for lokalsamfundet. Hermed bliver en kulturbaseret tilgang meget vigtig for Lokal Agenda 21-indsatsen.

Kultur forstået som kunst, udtryksformer og formidling kan bidrage til at skabe ny forståelse af bæredygtig udvikling, og kulturområdet kan med dets kreative styrker være med til at gøre Lokal Agenda 21-arbejdet mere spændende.

Oplevelsesøkonomi og Lokal Agenda 21

Ved hjælp af oplevelsesøkonomiske metoder udvikles aktiviteter, der kan involvere og engagere borgere og gæster i bæredygtig udvikling.

Kulturel Symbiose

Et læringssted for innovation og udfoldelse – sted og aktiviteter, som fremmer samarbejde på kryds og tværs i regionen, med nye metoder, kobling af amatører og professionelle, kunstnere, borgere og erhvervsliv.

Naturkvalitet

Det er vigtigt at værne om naturen, samtidig med at der gives plads til de meget forskellige interesser, der mødes netop i naturen. Den danske natur skal rumme jordbrugsproduktion og være rekreativt fristed for mange mennesker. Naturen må gerne betrædes, men skal betrædes med omtanke

Den smukke natur og biologisk mangfoldighed

Landskabet opfattes som en afgørende naturkvalitet. En særlig rolle spiller regionens naturparker og beskyttede naturområder, som områder for bevarelse af landskabstræk, plante- og dyrearter og som oplevelsesrum.

Samtidig er det afgørende at bevare den biologiske mangfoldighed for at opretholde en levende natur og i sidste instans for at sikre en bæredygtig udvikling. Det er baggrunden for, at EU har besluttet, at forringelser af den biologiske mangfoldighed stoppes inden 2010.

Bevaring og udvikling af økologiske forbindelseslinier er en metode til at fastholde den biologiske mangfoldighed i et regionalt perspektiv.

Der er etableret en del cykel- og vandrerruter gennem de senere år. Det mest markante projekt

er Sjællandsleden, som indgår i et sammenhængende vandrerrutesystem omkring Nordsøen. Meget tyder på, at der er en voksende interesse for disse turismereformer og måder at opleve landskabet på.

Regionale og lokale fødevarer

Regionale og lokale fødevarer er et område i udvikling. Der tales om regional madkultur, gastronomisk turisme, og der etableres netværk og nye former for samarbejde. Fokus rykker i stigende grad fra råvarer til forædlede produkter med en historie og højere værdi.

Den lokale forankring af produktion og forbrug med mindre transportindhold bidrager til et bæredygtigt produktionsmønster. Hertil kommer økologisk og miljøvenlig produktion med mindre brug af råstoffer og miljøbelastende stoffer.

UDGANGSPUNKT

UDFORDRINGER

LOKAL AGENDA 21 • REGION SJÆLLAND

Udvikling af naturparker

Region Sjælland vil bidrage til at udvikle større naturområder og naturparker som destinationer samtidig med en styrkelse af naturindholdet.

Rekreative ruter

Regionen ønsker at fremme rekreative ruter med særligt fokus på vandrerruten Sjællandsleden.

Den fælles natur

Region Sjælland vil bidrage til videndeling og udvikling af koncepter og projekter, hvor borgere tager hånd om »deres egen natur«.

Samtidig er arbejdet med produkternes egnspecifikke identitet med til at styrke den kulturelle dimension af bæredygtig udvikling.

I Region Sjælland findes mere end ti projekter og netværk, der fremmer regionale og lokale fødevarer. For at skabe synergi mellem de mange aktiviteter er desuden etableret Fødevareplatform Region Sjælland.

Ren Natur

Minimering af miljøbelastning er afgørende for at undgå ødelæggelse af naturen og forebygge sygdomme.

En central myndighedsopgave, som varetages af Region Sjælland, er at fjerne jordforurening og derigennem forurening af grundvand, vandløb og søer.

I 2007 har en række kommuner og Region Sjælland gennemført en fælles kampagne, »Ren Natur – Ren Strand«. Sigtet har været at skabe miljøbevidsthed gennem indsamling af affald i naturen. Flere andre initiativer på dette indsatsfelt findes i regionen.

Borgernes bevidsthed om naturen og miljøbelastning er en vigtig forudsætning for at fremme en langsigtet omlægning til bæredygtige forbrugs- og produktionsmønstre. Et yderligere samspil

Målsætninger

- En bæredygtig region bygger på et velfungerende naturgrundlag. Derfor vil Region Sjælland bidrage til at fremme indsatsen for biologisk mangfoldighed, som udover bevaring af de mange forskellige plante- og dyrearter omfatter alle de livsvigtige økosystemfunktioner. Gennem et sundt naturgrundlag fremmes desuden på en gang borgernes livskvalitet og grundlaget for det lokale erhvervsliv.
- Lokale og regionale fødevarer er et indsatsfelt i vækst i Region Sjælland. Velsmag, variation, lokal oprindelse med en historie og håndværksmæssig produktion er blevet kodeord for høj kvalitet. Samtidig kan det konstateres at økologisk produktion med fokus på miljøvenlighed og dyrevelfærd oplever en voksende interesse. Region Sjælland ønsker en styrkelse af det regionale samspil om lokale og regionale fødevarer.

mellem de mange aktører, som arbejder med formidling på disse områder, kan medvirke hertil.

Råstoffer og ny natur

I 2008 vedtages en Råstofplan, som blandt andet sigter mod at reducere miljøbelastningen fra råstofindvinding.

Ren Natur

Region Sjælland foretager oprensning af forurennet jord. Desuden ønsker regionen at indgå i projekter, som fremmer en ren natur.

Lokale og regionale fødevarer

Gennem Lokal Agenda 21-indsatsen samarbejdes med Fødevareplatform Region Sjælland, som fremmer lokal fødevareproduktion.

Levende lokalsamfund

Region Sjælland er en kompleks geografi, der både rummer store forstadsområder tæt på København, mange større og mindre købstæder, landsbyer og spredt bebyggelse i det åbne land. Mange af områderne har i de senere år været inde i en særdeles positiv udvikling, mens andre har været præget af stagnation eller tilbagegang

Lokalsamfundenes udfordringer

Lokale initiativer blomstrer overalt i Region Sjælland. Projekter udvikles, og netværk dannes.

Hensigten er at fremme en positiv udvikling og modvirke de forskellige problemer, som især lokalsamfundene uden for byerne står overfor.

Nogle lokalsamfund oplever afvandring og funktionstømning, andre har tilflytning og omdannes til »sovebyer« for de nærliggende byer, og atter andre skaber udvikling baseret på lokale ressourcer og lokalt engagement. Også i mange bykvarterer findes forskellige former for lokale initiativer.

Fælles for alle lokalsamfund er ønsket om at opretholde, omdanne eller videreudvikle området som et levende lokalsamfund med positiv udvikling af bosætning, gode levevilkår og tilfredsstillende aktivitetsmuligheder.

Lokal Agenda 21 for lokalsamfund

Enkelte lokalsamfund har udviklet Lokal Agenda 21-projekter, hvilket for eksempel er sket på Bogø. Andre steder er det sket under andre overskrifter. Denne slags initiativer kunne være en mulighed for endnu flere lokalsamfund.

Pointen er, at der sættes fokus på alle tre dimensioner af bæredygtig udvikling på én gang: Styrkelse af den lokale økonomi, forbedring af sociale forhold og reduktion af miljøbelastning.

Gennem involvering af alle styrkes den fælles indsats, som bygger på lokale værdier og ressourcer.

Samspil – udvikle og lære sammen

I Landdistriktsprogrammet er der etableret lokale aktionsgrupper, de såkaldte LAG'er. I Region Sjælland bliver der i alt 9 grupper, som omfat-

UDGANGSPUNKT

UDFORDRINGER

LOKAL AGENDA 21 • REGION SJÆLLAND

Mødesteder – det inspirerende møde

Region Sjælland vil medvirke til at etablere mødesteder for ildsjæle og lokalsamfundsaktører for at skabe inspiration, udveksling af erfaring og gensidig støtte. Mødestedet kan være en inspirationskonference, en temadag eller besøg hos forskellige lokalsamfund i regionen eller naboregioner. Hermed spredes det gode eksempel inden for eksempel kultur- og miljøindsats, motion i nærmiljøet og andre aktiviteter, som involverer borgerne.

Landdistriktsinddeling

ter 12 kommuner. Mange landsbyer laver projekter og går sammen i netværk. Derudover har de 17 kommuners og regionens Lokal Agenda 21-indsats

Målsætninger

- Der findes mange lokalsamfundsinitiativer i regionen, og samtidig også mange lokalsamfund, som er mindre aktive. Region Sjælland ønsker at bidrage til at styrke disse forskellige lokalsamfunds handlingskapacitet, dvs. deres evne til at fremme lokalt engagement, fremme social innovation og skabe synlige resultater.
- Desuden vil Region Sjælland medvirke til at udbrede gode erfaringer fra regionens lokalsamfund, så de kan lære af hinanden.
- For at optimere indsatsen for bæredygtig udvikling udvikles et bedre samspil mellem alle aktører i regionen – det enkelte lokalsamfund, netværk af lokalsamfund, de lokale aktionsgrupper, Lokal Agenda 21-indsatsen, organisationer, kommuner og region.

relevans for lokalsamfundene. Dette brede felt af aktører og aktiviteter peger på et potentiale for at skabe samspil og synergi.

Fælles læring – kompetencenetværk

Det skal undersøges, om der kan udvikles et projekt – i form af et kompetencenetværk – som kan styrke lokalsamfundenes nøglepersoner og »ildsjæle« gennem fælles læringsaktiviteter.

Igangsætningsstøtte og vejledning

Lokal Agenda 21-indsatsen kan medvirke til at støtte lokale initiativer. En særlig mulighed er udvikling af en vejledning for Lokal Agenda 21-projekter i lokalsamfundene.

Lokal Agenda 21 internt

Region Sjælland skal være en troværdig samarbejdspartner inden for bæredygtig udvikling. Derfor er det afgørende, at regionen har *orden i eget hus*. Som regionens største virksomhed har Region Sjælland et særligt ansvar for at gå foran og vise vejen frem mod en bæredygtig udvikling.

Som regional ansvarlig for Lokal Agenda 21-indsatsen i Region Sjælland som helhed er det meget vigtigt, at den regionale organisation efterlever intentionerne i Lokal Agenda 21 for at fremstå som troværdig i samspillet med regionens aktører.

Den interne Lokal Agenda 21-indsats omfatter alle aktiviteter, som medfører miljøbelastning eller i øvrigt påvirker eller bidrager til en bæredygtig udvikling.

Som en stor indkøber og forbruger af en lang række produkter og serviceydelser kan virksomheden og organisationen Region Sjælland spille en vigtig rolle i forhold til en bæredygtig erhvervsudvikling.

Med 15.000 ansatte har Region Sjælland som organisation desuden en betydelig mulighed for at sprede »Lokal Agenda 21-bevidsthed« rundt om i regionen.

Målsætninger

- Region Sjælland som organisation vil reducere miljøbelastningen fra driftsaktiviteter og anlægge miljøbetragtninger ved investeringer og anskaffelser.
- Fødevarer produceret på et bæredygtigt grundlag søges udbredt i de regionale driftsenheder.
- Med afsæt i regionshuset udvikles et praksiseksempel for bæredygtig udvikling, der på længere sigt udvides til at omfatte hele den regionale organisation.
- Den interne indsats skal organiseres i løbet af 2008.
- Regionsrådets planer og væsentlige beslutninger ønskes vurderet med hensyn til bæredygtig udvikling.

UDGANGSPUNKT

UDFORDRINGER

LOKAL AGENDA 21 • REGION SJÆLLAND

Miljøledelse og Energiledelse

Et regulativ for miljøledelse og energiledelse vedtages i 2008.

Indkøb

Region Sjælland har vedtaget en indkøbspolitik, som lægger vægt på at mindske miljøbelastningen.

Bæredygtighedsvurdering af planer og beslutninger

Der udvikles en metode til at vurdere Regionsrådets beslutninger med hensyn til bæredygtig udvikling.

Internationalt samarbejde

Videndeling og udveksling af erfaringer til fremme af en bæredygtig udvikling er ikke begrænset til det lokale, regionale eller nationale perspektiv. Vi kan lære af hinanden på tværs af landegrænser. Region Sjælland arbejder for at etablere de nødvendige netværk, der sikrer international videndeling og samarbejde

Internationalt samarbejde bliver i stigende grad en forudsætning for at sikre ny viden og kompetenceudvikling. Det gælder ikke mindst inden for bæredygtig udvikling, som er en global opgave, hvor indsatsen forgår overalt i verden. Der arbejdes således på mange niveauer med indsatsfeltet, og det er vigtigt løbende at have et overblik over nye initiativer.

Specielt er det vigtigt at have mulighed for at anvende ny viden i praksis ved at indgå i forskellige internationale samarbejdsrelationer - fra uformelle kontakter og møder, over netværkssamarbejde til egentlig udviklingsprojekter.

Netværk for bæredygtig udvikling

Region Sjælland indgår i en række samarbejdende innovations- og videndelingsnetværk, som arbejder for at fremme bæredygtig udvikling.

Målsætninger

- Gennem internationale projekter og deltagelse i internationale netværk vil Region Sjælland understøtte Lokal Agenda 21-strategiens indsatsfelter og bæredygtig udvikling i regionen i øvrigt. De internationale aktiviteter har til opgave at bidrage til videnuddvikling, videndeling og kompetenceudvikling til gavn for den regionale udvikling.
- Den nyeste viden om bæredygtig udvikling og inspirerende koncepter, som tilføres regionen, skal videreformidles til relevante regionale aktører. Ligesom aktørerne kan involveres direkte i internationale projekter.

UDVIKLING & STRATEGI

LOKAL AGENDA 21 • REGION SJÆLLAND

TEMASTRATEGIER

Lokal Agenda 21 generelt

Baltic 21 Eco-Region Project er et modelprojekt for nye praksisser med deltagelse af blandt andet 10-12 udvalgte regioner.

Biomasse-energisystemer

Udvikling af politikker og strategier for anvendelse af biomasse-energisystemer i Østersø-regionen.

Kvalitetsturisme og oplevelsesøkonomi

DestInnovation – udvikling af bæredygtige turismedestinationer, med fokus på pilotindsats i destinationer i Region Sjælland.

UDGANGSPUNKT

UDFORDRINGER

LOKAL AGENDA 21 • REGION SJÆLLAND

Den videre proces

Region Sjælland vil spille en central rolle som facilitator, når Lokal Agenda 21-strategien skal omsættes til handling. Realiseringen af målsætningerne vil ske gennem en række projekter med deltagelse af alle regionale aktører med interesse for bæredygtig udvikling

Lokal Agenda 21-Strategien skal konkretiseres yderligere, og i samspil med de regionale aktører skal den igangsatte proces videreudvikles.

Der vil ske involvering af både de personer, virksomheder, organisationer og institutioner, der har deltaget i Lokal Agenda 21-processen i 2007, og af andre aktører, som har interesse for bæredygtig udvikling.

Gennemførelse og konkretisering af strategien vil ske gennem en række projekter, som fremmer en bæredygtig udvikling i regionen.

Den ønskelige udvikling, som tager afsæt i behov og potentialer i regionen, skal således omsættes til resultater. Finansiering, samspil mellem aktørerne og rammevilkårene i øvrigt skal sikre, at der opnås konkrete resultater.

I denne proces har Region Sjælland en central rolle som facilitator. Denne rolle indebærer et an-

svar for, at processer igangsættes og understøttes, og samspil mellem aktørerne fremmes.

Hovedopgaven for Lokal Agenda 21-indsatsen er således at skabe og videreudvikle:

- Motivation og engagement blandt aktørerne i regionen – afstemt efter indsatsfelter, aktiviteter og aktører
- Samarbejde mellem relevante aktører, herunder gennem dannelse, ledelse af og deltagelse i netværk og forskellige partnerskaber
- Projekter, andre initiativer, aktiviteter og forandringsprocesser
- Bevidsthed om bæredygtig udvikling – gennem målrettede aktiviteter, projekter og synliggørelsesindsats

Lokal Agenda 21-Strategien vil blive revideret efter behov. En revision vil senest ske i 2011.

UDVIKLING & STRATEGI

LOKAL AGENDA 21 • REGION SJÆLLAND

TEMASTRATEGIER

UDGANGSPUNKT

UDFORDRINGER

LOKAL AGENDA 21 • REGION SJÆLLAND

Regionen inviterer til samarbejde om bæredygtig udvikling

Region Sjælland har i 2007 udviklet sin første Lokale Agenda 21-strategi. Strategien skal være med til at fremme en bæredygtig udvikling - en udvikling der på én og samme tid gavner mennesker, miljø og økonomi.

Regionen inviterer borgere, virksomheder, institutioner, foreninger og organisationer til samarbejde om at udvikle indsatsen for bæredygtig udvikling i de kommende år.

UDGANGSPUNKT
UDFORDRINGER

OVERORDNET STRATEGI

TEMASTRATEGIER

Region Sjælland
Alléen 15
4180 Sorø
Telefon 7015 5000

www.regionsjaelland.dk
E-post regionsjaelland@regionsjaelland.dk